

Domáci glasovi

Štev. 39.

Sobota, 2. marca 1946.

Leto 2.

Salazarjeva laži demokracija

PRIMER: PORTUGALSKA PO L. 1918 IN PO L. 1945. Portugalsko časopisje se dandanes čisto bavi s primerjanjem posledic obeh svetovnih vojn na gospodarsko življenje dežele. Pri tem ugotavljajo, da je vojna, ki je trajala od l. 1939 do 1945 prinesla nekaj prednosti, čeprav je bila Portugalska l. 1939 v vrstah zmagovalcev.

Tomu dejstvu se nikakor ni treba čuditi. Po prvi svetovni vojni se je položaj Portugalske moralno znatno ojačil: država je takrat stala na strani pravice. Materialni položaj pa je bil vsekakor sledeči: težko poškodovano gospodarstvo, razvrednoten denar, negotova bodočnost in za vse to so dobili nekaj kvadratnih kilometrov dežele na afriški celini.

Med drugo svetovno vojno pa je bil položaj Portugalske nekaj časa celo zavidanja vreden. Kot nevtralna dežela je zaslužila ogromno denarja. Ko je bila vojna končana je portugalski denar stal med najbolj trdnimi valutami in kot narod upnikov terja danes 90 milijonov funtov šterlingov.

Ceprav ni njena bodočnost popolnoma zasigurana, toliko zagotovljena je pa le, kolikor je bodočnost katere druge evropske zmagovalne države.

S položajem na Portugalskem se je pred kratkim obširno pobavila londonska tedenska revija "The Economist". Med drugim so izvajali sledeče:

NAPACNO DOMNEVANJE. Ako opazujemo položaj Portugalske malo поближе, moramo najprej ugotoviti, da geslo, ki ga je Salazarjeva stranka izdala pri zadnjem volilnem boju: "Salazar čuva Portugalsko pred vojno", ne ustreza resnici.

Je že prav: Portugalska ni bila v vojni, toda tega ne smemo enostavno pripisati spretnosti in zmožnosti dr. Salazarja.

Dokumenti, ki so bili najdeni v Nemčiji, neoporečno dokazujejo, da so nacisti hoteli "pobasati" cel iberski polotok, čim bi prišel čas. Da pa ta čas ni prišel, je to predvsem zasluga zaveznikov; samo tem naj se Portugalci zahvalijo, da njihova usodna ura ni odbila.

POZNO SPOZNAVANJE. Portugalska je izvažala v Nemčijo kovino volfram in izvoz je portugalska vlada prepovedala šele tedaj, ko je bila zmaga zaveznikov popolnoma jasna stvar. Do takrat pa je Salazarjeva država dobila visoke davke za vsako tona izvoženega volframa.

Portugalska je dajala Nemčiji tudi sardine, dokler je odjemalec mogel plačati. Ko pa Nemci tega važnega izvoznega predmeta niso mogli več kupiti, je britanska vlada pokupila vso produkcijo. Seveda je to povzročilo znatno zvišanje cen na domačem trgu.

O "ŽRTVAH" GOVORIJO. Bankirji, ki so financirali nemške nakupe sardin - zato so imeli pravico, saj je bila Portugalska nevtralna - kakor tudi posestniki volframa in sardinski veleindustrialsci so bogato želi, ko je ves svet okrog njih bil v planih. Se danes mnogi od njih tako radi govorijo o "žrtvah, ki so jih doprinesli", jim to prav malo pristoja.

Doprinesli so žrtve, toda ne bankirji, temveč delavski sloji. Vso dobo vojne so bili delavski prejemki zvišani za okroglo 25%. Življenski stroški pa so neprimerno hitreje naraščali in znašajo danes kakih 80% več, kakor v letu 1939. Tudi najemnine so stalno višje. Majhno stanovanje v Lizaboni, za katero ste plačali v l. 1939 200 šil. mesečno, stane danes 480 šilingov. Pred 6 leti je mogel tujec z 10 šil. na dan dobro živeti. Za isto "dobro življenje" pa porabi danes najmanj 25 šilingov.

Domačini - pod temi je treba razumeti delavski sloj - seveda ne porabljajo toliko. Z njihovega stališča gledano, morete z letnimi dohodki 20.000 šil. že živeti kot bogataš.

VIDNI ZNAKI DOBIČKA. Čeprav so volframove tovarne danes dejansko zaprte, čeprav je izvoz morda že precej manjši, kot je bil med vojno, podjetniki so vsekakor zadovoljni in povsod se kažejo znaki njihovega nagrabljenega dobička: lepe vile, povsod nastajajo "Night Clubs" in številne luksuzne restavracije. Portugalski delodajalci so prav tako zadovoljni s sedanjim režimom; to je razumljivo, kajti delodajalci ne smejo stavkati in izredno težko jim je doseči povišanje plač.

NARASČANJE UPORA DELAVSTVA. Ta pojav je razumljiv. Toda niso samo delavci proti Salazarju, tudi študenti demonstrirajo proti vladi - in njihovi očetje, železoiidustrialci in lastniki ladječelnice, jih pri tem podpirajo.

Ako kljub vsemu temu mnogi Portugalci nočejo zamenjati sedanjosti za preteklost, in čeprav je bilo tedaj življenje cenejše, so vendar mnogi inozemski opazovalci prepričani, da postaja opozicija proti Salazarju in njegovemu lažidemokratskemu režimu vedno močnejša.

Mnogi računajo na hitro rešitev. Drugi spet pričakujejo rešitve "Portugalskega problema" obenem z vprašanjem "Francove Spanije". (Weltpresse od 26.2.1946.)

BODOČE POLJSKE VOLITVE

"Poljski komunisti vedo, da bi mogla pri prihodnjih volitvah Mikolajczikova kmečka stranka dobiti nad polovico glasov in bodo zato gotovo vse storili, da jim to onemogočijo." Tako je zapisal major Tufton Beamish, član angleškega parlamenta, v "Daily Telegraphu".

Major Beamish, ki je bil član zadnje britanske parlamentarne delegacije, ki je obiskala Poljsko, je v svojem drugem članku o svojih vtisih v Poljski pisal o bodočih volitvah, o razmerah v notranjosti dežele in o odnosjih z Rusijo. Dodal je še tole:

"Zelo prav bi bilo, da damo dokaz naše zvestobe do Poljske, če damo pobudo za mednarodno komisijo, ki naj gre na Poljsko, da bo svetovala in pomagala začasni poljski vladi pri bodočih volitvah in da ji odločno in jasno pove, da če se bodo točno določeni pogoji, pod katerimi je bila Poljska začasno priznana, še nadalje kršili, se bo to priznanje preklicalo.

TEMELJNO VPRAŠANJE. Če se bodo volitve vršile - tako je zapisal major Beamish - narod ne bo glasoval niti za eno niti za drugo stranko, marveč bo s svojimi glasovi odločil temeljno vprašanje: ali bo nova Poljska imela vlado, ki bo slonela na zapadni demokraciji, ali tako, ki bo temeljila na demokraciji po ruskem pojmovanju. Ko bo to vprašanje rešeno, bo kaj lahka rešitev vprašanja stranke.

KOALICIJSKA VLADA - NAJBOLJŠA REŠITEV. Splošno prevladuje mnenje, da bi mogla težave prihodnjih let najbolje prebresti po volitvah koalicijska vlada, zasidrana v volji naroda.

Časopisna cenzura je v zadnjih mesecih nekoliko popustila, toda nad 90% časopisov še vedno nadzoruje vlada. Razumljivo je, da če časopisje Rusije ne kritizira, toda zato je pogosto ostro protizapadno usmerjena.

Strogi policijski sistem, ki ga vodi Radkiewicz, bivši sovjetski državljani, ki se je za to izveščal v Rusiji, ima pod seboj močno tajno policijo, ki sodeluje z ruskimi posadkami, katere so nastanjene v večjih mestih.

Predsednik vlade Osobka - Moravski mi ni hotel povedati števila ljudi, ki se še vedno nahajajo v zaporih zaradi političnih "zločinov". Pač pa mi je kot dokaz tolerance sedanje vlade povedal dejstvo, da se v zadnjih mesecih izpustili 42.000 političnih jetnikov.

MANJ ARETACIJ. Zadnje mesece je tudi manj aretacij kot v 1.1945.

Vendar pa je še vedno ostala ista politična usmerjenost, ki povzroča v milijonih poljskih srcih strah in trepet.

Verskega proganjanja ni, marveč se čuti, da se poslužuje sedanji režim verske strpnosti v propagandne namene. Lahko je pa tudi nenadoma prekine.

Čeprav je svojčas Poljska izvažala velike količine živil, vlada zdaj tam nevarno pomanjkanje življenskih potrebščin. Dodelitev hrane je nesorazmerna in nezadostna.

RUSKI VPLIV. Ruski nadzor v armadi se polagoma zmanjšuje. Politična vzgoja vojske pod generalom Spychanskijem pa še vedno kaže znake ruskega vpliva. Pod-poveljnikom vsakega polka in vsakega bataljona je poverjena politična vzgoja. Osebnost obiskal častnik ~~še~~ šele in sem se na lastne oči prepričal, da zamorejo samo partijski postati komisarji. Marsikdo smatra to za šele ponesrečeno tendenco, je pa neobčljiva s sedanjim vladnim sistemom.

"Poljska" zračna sila je še vedno vsa ruska. Malenkostna pomorska sila pa kaže nekoliko manj ruskega vpliva kot prej. "
(British Morning News" od 27.2.1946.)

MNENJE GEN. ANDERSA

General Anders, poveljnik poljske armade v Italiji, ni hotel dati izjav v zadevi jugoslovanske obtožbe, češ da je propagandna pri njegevih edinicah napadalna in sovražna. Tudi zavezniški vrhovni poveljnik v Sredozemlju gen. William Morgan je odklonil vsak komentar v tej zadevi. Poljske čete niso nastanjenž v Julijski Benečiji, ki je imajo zasedene britanske, ameriške in jugoslovanske čete do mirovne konference. Poljske vojaške oblasti v Riru zanikajo trditve, da poljska armada zbira jugoslovanske kvislinške čete pod geslom "Boj komunizmu v Jugoslaviji".

General Anders pa je izjavil, da je tistih 15.000 Poljakov, ki so se priglasili za vrnitev na Poljsko, prišlo šele pred kratkim v Italijo. To so večinoma ljudje, ki so jih Nemci pobrali in uvrstili v svoje Todtovo organizacije.

"Le 310 izmed teh 15.000 mož jih je bilo s poljskim korpusom od začetka," je izjavil gen. Anders, "večina ostalih je prišlo iz zapadne Poljske in so imeli z Rusi zdaj le malo stika."

Nadalje pravi, da se obtožba italijanskega časopisja, češ da Poljaki širijo hudo protikomunistično kampanjo, neresnične. Tudi poročila poljskega vojaškega atašeya v Riru, češ da se poljske čete v Italiji, ki se priklasijo za vrnitev na Poljsko, izpostavljajo nevarnosti, da jih zapro in da jih je že več izginilo brez sledu, je popolnoma brez vsake osnove.

"Sam sem to osebno preiskal in stavlil tudi predlog, naj bi zavezniška komisija izvršila t zadevno preiskavo." - je rekel gen. Anders. Priznal je, da se včasih utegnejo pripetiti incidenti. Dodal

pa je, da je svoje čete posvaril in jim zagrozil s hudimi kaznimi, če bi povzročile kake nemire. Sam nima nobenega točnega načrta, kam v bodoče z njegovo vojsko. "To je vse odvisno od mirovne konference," pravi "sam še ničesar ne predvidevam." ("Daily Telegraph" od 18. febr.)

V POMOČ BEGUNCEM

Zaradi vojnih dogodkov in političnih zapletljivostev v Evropi so tisoči bili prisiljeni, da si poiščejo zavetje v tujih državah. To predstavlja težko socialno vprašanje, zaradi katerega trpi i dežela i DP-oseba sama. Da bi orilili te težave, so v Solnegradu ustanovili "Odbor združenih narodov".

O namenu tega odbora je njen vodja dr. von Bergmann - Welkenhof dejal tudi sledeče:

"Različni pomožni narodni odbori ne zmerejo vseh težav, ki jih predstavlja problem DP-oseb. Zato se je že večkrat pojavila potreba po anetni in skupni delavnosti.

Ameriška vojaška vlada, ki se stalno trudi, da bi rešila to vprašanje, je poskrbela za ustanovitev centralnega odbora, ki družii vse inozemske narodne odbore in tudi druge socialne organizacije. Ta ima sedaj nalogo, da zbere vse preseljene osebe in begunce 41 združenih narodov, kakor tudi bivše policijsne jetnike itd. v skupne organizacije. V poštev pa ne pridejo tujci, ki bivajo v taboriščih, pa tudi tisti ne, ki so se na strani Osi borili proti zaveznikom. Odbor mora prenehati s črno organizacijsko delo. Predvsem mora najprej izvesti registracijo. Posebne pozornosti so potrebni otroci in bolniki."

Pred približno enim mesecem so člani volili predsednika, podpredsednika in glavnega tajnika. Prvi je postal gospod Facini, njegov namestnik je gospod Hillinger in mesto tajnika so poverili gospodu Leteji (članu jugoslovanskega demokratskega odbora.). (Salzburger Nachrichten od 28. febr. 1946.)

~~~~~

KANADA ŽELI MILIJONE PRISEK - Slovenški poročevalec, je bila LJENCEV. Kanadski poljedelski ministarster James Gardiner je zahteval pospešeno priseljevanje iz Evrope v Kanado. Dejal je, da se ne izplača, da bi iz zapadne Kanade pošiljali živila v 5.000 km oddaljene potrebne dežele Evrope. To vprašanje bi lahko rešili tako, da bi prebivalstvo spravili k živilom. Kanadi bi bile zelo pomembne, če bi več milijonov ljudi naselili v zapadnem delu države, da bi tam porabili 60% njene odvisne, pšenične žetve. (Salzburger Nachrichten od 28.2.)

DIMITROVA SE NE SME KRITIZIRATI - piše Weltressee od 28.2. in nadaljuje: "Bolgarski ministrski predsednik Georđijev je za 10 dni prepovedal izhajanje glasila social-demokratske organizacije "Svobodni narod", ker je kritiziralo gever vodje komunistične stranke Dimitrova."

IZ LJUBLJANE. Kakor poroča

ORGANIST IN CERKOVNIK dobi takoj službo v Kolbnitzu. (tretja postaja od Spite) proti Mallnitzu). Pogoji so zelo ugodni: čedna hiša s tremi sobami in kuhinjo; polja za eno kravo in dva prašiča. Obveznosti: skrb za cerkveno petje, mežnarjenje in cerkveno perilo. Javiti se župn. upr. Villa incenciju v Kolbnitzu.